

**РЕСПУБЛИКА ТАТАРСТАН
ЧЕРЕМШАНСКИЙ
МУНИЦИПАЛЬНЫЙ РАЙОН
ИСПОЛНИТЕЛЬНЫЙ
КОМИТЕТ ЧЕРЕМШАНСКОГО
СЕЛЬСКОГО ПОСЕЛЕНИЯ**

**ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ЧИРМЕШӘН МУНИЦИПАЛЬ
РАЙОНЫ
ЧИРМЕШӘН АВЫЛ ЖИРЛЕГЕ
БАШКАРМА КОМИТЕТЫ**

Улица М.Титова, дом 7, село Черемшан, 423100
тел./факс 8(84396) 2-52-30 email: Cmn.Cmn2@tatar.ru

М.Титов урамы, 7 йорт, Чирмешән авылы, 423100

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

КАРАР

11 февраль 2026 ел

№ 6

**Татарстан Республикасы
Чирмешән муниципаль
районының Чирмешән авыл
жирлегендә жирләү һәм жирләү
эше турында**

«Жирләү һәм жирләү эше турында» 1996 елның 12 гыйнварындагы 8-ФЗ номерлы, «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрэндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законнар, «Вафат булганнарны жирләү буенча гражданнарның хокуклары гарантияләре турында» Россия Федерациясе Президентының 1996 елның 29 июнендәге 1001 номерлы Указы, Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының «Жирләү һәм жирләү эше турында» Федераль законны гамәлгә ашыру чаралары хакында» 2007 елның 18 маендагы 196 номерлы карары, Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районы «Чирмешән авыл жирлегендә» муниципаль берәмлеге Уставы нигезендә Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районы Чирмешән авыл жирлегендә Башкарма комитеты **КАРАР КЫЛДЫ:**

1. Расларга:

- Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районының Чирмешән авыл жирлегендә жирләү һәм жирләү эше турында нигезләмә;

- жирләү буенча хезмәтләрнең гарантияләнгән исемлеге нигезендә күрсәтелә торган хезмәтләрнең сыйфатына таләпләр.

2. Хокукый мәгълүматның рәсми порталында (pravo.tatarstan.ru) Интернет мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә бастырып чыгарырга һәм Чирмешән муниципаль районы Чирмешән авыл жирлегендә мәгълүмат стендларына урнаштырырга.

3. Өлеге карарның үтәлешен тикшереп торуну үз жаваплылыгымда калдырам.

Татарстан Республикасы
Чирмешән муниципаль районы
Чирмешән авыл җирлегә
Башкарма комитеты җитәкчесе

Д.Г.Долгополов

Татарстан Республикасы
 Чирмешән муниципаль
 районы Чирмешән
 авыл жирлеге
 Башкарма комитетының
 2026 елның 11 февралендәге
 6 номерлы карарына
 кушымта

Татарстан Республикасы
 Чирмешән муниципаль районының
 Чирмешән авыл жирлегендә
 жирләү һәм жирләү эше турында
 нигезләмә

1. Гомуми нигезләмәләр

1.1. Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районы Чирмешән авыл жирлегендә жирләү һәм жирләү эше турындагы нигезләмә (алга таба – Нигезләмә) «Жирләү һәм жирләү эше турында» 1996 елның 12 гыйнварындагы 8-ФЗ номерлы (алга таба – 8-ФЗ номерлы Федераль закон), «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законнар, «Үлгәннәрне күмү буенча гражданның хезмәт күрсәтүләргә хокуклары гарантияләре турында» Россия Федерациясе Президентының 1996 елның 29 июнендәге 1001 номерлы Указы, Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының «Жирләү һәм жирләү эше турында» Федераль законны гамәлгә ашыру чаралары хакында» 2007 елның 18 маендагы 196 номерлы карары, Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районының «Чирмешән авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге Уставы нигезендә эшләнде һәм Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районының Чирмешән авыл жирлеге территориясендә жирләү эшен һәм жирләүне оештыру тәртибен җайга сала.

1.2. Әлеге Нигезләмә максатларында түбәндәге төшенчәләр кулланыла:

якын туганнар - турыдан-туры югары һәм түбән линия буенча туганнар (ата-аналар һәм балалар, бабай, әби һәм оныклар), шулай ук туганнан туган һәм туганнан булмаган (аталары яисә аналары урта булган) абый - эне һәм апа-сәңелләр, уллыкка алынганнар, уллыкка алучылар;

дини зират – бер конфессиягә караган үлгәннәрне яки һәлак булганнарны (алга таба – үлгәннәрне) тиешле дини йолаларны үтәп жирләү өчен билгеләнгән зират (жәмәгать зираты участогы);

жәмәгать зиратының хәрби участогы - үлгән хәрбиләрне һәм аларга тигезләштерелгән категориядәге гражданның күмү өчен хәрби жирләү йоласын үтәп билгеләнгән жәмәгать зираты участогы;

жирләү буенча хезмәтләрнең гарантияләнгән исемлеге - жирләү мәсьәләләре буенча махсуслаштырылган хезмәт тарафыннан жирләү вакытында дәүләт

гарантияларен тээмин итү максатларында түлөүсөз нигездә күрсәтелә торган хезмәтләр исемлеге;

жирләү зонасы - зиратның һәм (яисә) крематорийның күмү гамәлгә ашырыла торган функциональ-территориаль зонасы;

катафаль ташулар - катафаль транспорт белән үлгәннәрнең жәсәдләрән яисә көлөн, жирләү продукциясен һәм күмүдә катнашучыларны ташу;

зират - үлгәннәрнең жәсәдләрән һәм көлөн күмү өчен билгеләнгән жирләү билгеләнешендәге объект;

ирекле күмүләр өчен ябык зират - яңа күмү урыннары булдыру өчен территория тулысынча файдаланылган зират;

зират чоры — күмелгән гәүдәнең минеральләшүе төгәлләнә торган һәм туганнар каберенә икенче күмү рөхсәт ителә торган вакыт;

колумбарий — көлне яки көл салынган савытларны күмү өчен билгеләнгән бина, аның бер өлеше яки корылмасы;

кремация - үлгән кешенең калдыкларын, биологик материалларны янгынга тапшыру;

күмү урыны (место захоронения) - жирләү билгеләнешендәге объект пространствосының үлгәннәрнең калдыкларын яисә көлөн күмү өчен билгеләнгән өлеше;

жирләү урыны (место погребения) - жирләү билгеләнешендәге объект пространствосының этика, санитария һәм экология таләпләре нигезендә махсус оештырылган, үлгәннәрнең калдыкларын, көл һәм көл салынган савытларны күмү буенча йола гамәлләрән башкару өчен билгеләнгән өлеше¹;

минеральләшү — күмелгән тәннең аерым химик элементларга һәм гади химик кушылмаларга таркалу процессы;

кабер — жирдә, зиратта, колумбарийдан башка башка ритуаль корылмада күмү өчен участка урнашкан һәм үлгән кешенең мәетен табутта яки аннан башка яки көл салынган савытларда күмү өчен билгеләнгән урын;

кабер коймасы - кабер участогы периметры буенча урнаштырыла торган киртәләп торучы сызыклы корылма;

кабер өсте корылмасы - мемориаль мәгълүматны үз эченә алган, үлгәннәрнең истәлеген мәңгеләштерү өчен билгеләнгән һәм күмү урынында урнаштырыла торган архитектура-скульптура корылмасы (кабер ташы).;

жәмәгать зираты - үлгәннәрне жирләү өчен, аларның ихтыярын исәпкә алып яки жирләү мәсьәләләре буенча махсулаштырылган хезмәт карары буенча каралган зират;

жирләү өчен билгеләнгән объект - шәһәр төзелеше яки архитектура комплексы яки халыкка ритуаль хезмәт күрсәтү өчен билгеләнгән объект, территория яки участок (зират, крематорий, колумбарий һ.б.);

ялгыз жирләү урыны - үлгән кешене, шул исәптән шәхесе эчке эшләр органнары тарафыннан билгеләнмәгән кешене жирләү өчен бирелә торган жирләү билгеләнешендәге объект территориясендәге участок;

¹ Жирләү урыннарын урнаштыруга санитар һәм экологик таләпләр 8-ФЗ номерлы Федераль законның 16 статьясында билгеләнгән.

жирләү – Россия Федерациясенең норматив хокукый актларында билгеләнгән тәртиптә жиргә, утка яки суга тапшыру юлы белән, әхлакый таләпләргә каршы килми торган горейф-гадәтләр һәм традицияләр нигезендә үлгән кешенең гәүдәсен, сөякләрен, көлен жирләү буенча йола гамәлләре;

иске кабергә жирләү - үлгән кешене элек үлгән туганнарын жирләү башкарылган билгеләнгән тәртиптә бирелгән жирләү урынында жирләү;

туганнар - якин туганнарыннан тыш, туганлыкта торучы барлык башка затлар;

туганлык жирләү урыны - жирләү билгеләнешендәге объект территориясендәге үлгән кешенең туганы(туганнары) элекрәк жирләнгән кишәрлек;

санитар-яклау зонасы - киңлеге Россия Федерациясенең норматив хокукый актлары белән билгеләнә торган зират һәм (яисә) крематорий һәм торак (селитеб) яки сәнәгать төзелеше арасындагы функциональ-территориаль зона;

жирләү эше мәсьәләләре буенча махсулаштырылган хезмәт - жирле үзидарә органы тарафыннан түләүсез күмү буенча гарантияләнгән хезмәтләр исемлеген күрсәтүче оешма;

жирләү турында танымлык - жирләү турында белешмәләр һәм жирләү урыны өчен җаваплы зат булган һәм аның жирләү урыныннан алга таба файдалану хокукын раслый торган документ;

экспертиса - үлгән кешенең гәүдәсен, калдыкларын күмү урыныннан суд-медицина яки криминалистик экспертиза өчен яки яңадан күмү өчен чыгару.

2. Жирләүне гамәлгә ашыру гарантияләре

2.1. Тормыш иптәшенә, якин туганнарына, башка туганнарына, вафат булган кешенең законлы вәкиленә яисә вафат булган кешене жирләү бурычын үз өстенә алган башка затка жирләү буенча түбәндәге хезмәтләр исемлеген түләүсез нигездә күрсәтү гарантияләне:

- 1) жирләү өчен кирәкле документларны рәсмиләштерү;
- 2) каберне һәм күмү өчен кирәкле башка әйберләргә бирү һәм китерү;
- 3) үлгән кешенең гәүдәсен (жәсәден) зиратка (крематорийга) итү;
- 4) күмү (соңыннан көл салынган урна бирү белән кремация).

2.2. Тормыш иптәше, якин туганнары, башка туганнары йә вафат булган кешенең законлы вәкиле булмаганда яисә алар тарафыннан жирләү мөмкинлеге булмаганда, жирләүне башкару бурычын үз өстенә алган башка затлар булмаганда, шулай ук үлгәннәргә шәхес билгеләнмәгән очракта, жирләү буенча хезмәт күрсәтүләр үз эченә ала:

- 1) жирләү өчен кирәкле документларны рәсмиләштерү;
- 2) тәнне кәфеңләү;
- 3) табут бирү;
- 4) үлгән кешене зиратка (крематорийга) алып бару;
- 5) күмү.

Өендә, урамда яисә башка урында үлгән кешене жирләү Эчке эшләр органнары тарафыннан аның шәхес ачылганнан соң, әгәр Россия Федерациясе

законнарында башкасы каралмаган булса, үлем сәбәбе ачыкланганнан соң өч тәүлек эчендә жирләү мәсьәләләре буенча махсуслаштырылган хезмәт тарафыннан гамәлгә ашырыла.

Шәхесе Россия Федерациясе законнарында билгеләнгән срокларда Эчке эшләр органнары тарафыннан билгеләнмәгән үлгәннәрне жирләү күрсәтелгән органнарның ризалыгы белән жирләү мәсьәләләре буенча махсуслаштырылган хезмәт тарафыннан мондый очраклар өчен билгеләнгән жәмәгать зиратлары кишәрлекләрендә жирләү юлы белән гамәлгә ашырыла.

2.3. Әгәр жирләү үлгән кешене жирләү бурычын үз өстенә алган затлар акчалары исәбеннән башкарылса, жирләү өчен күрсәтелгән затларга жирләү буенча хезмәтләрнең гарантияләнгән исемлегә нигезендә күрсәтелә торган хезмәтләр бәясенә тигез күләмдә социаль пособие түләнә.

2.4. Жирләү буенча хезмәтләрнең гарантияләнгән исемлегә нигезендә күрсәтелә торган хезмәтләрнең бәясе Россия Федерациясе Пенсия һәм социаль иминият фондының Татарстан Республикасы буенча бүлегә, Татарстан Республикасы Тарифлар буенча дәүләт комитеты белән килештереп билгеләнә.

2.5. Мәет жирләү буенча хезмәтләр күрсәтүнең гарантияләнгән исемлегә сыйфаты жәназа буенча хезмәтләр күрсәтүнең гарантияләнгән исемлегә нигезендә күрсәтелә торган хезмәтләрнең сыйфатына туры килергә тиеш.

3. Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районы Чирмешән авыл жирлегә территориясендә жирләү эшен оештыру

3.1. Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районы Чирмешән авыл жирлегендә жирләү эшен оештыру Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районы Чирмешән авыл жирлегә Башкарма комитеты (алга таба – вәкаләтле орган) тарафыннан гамәлгә ашырыла.

3.2. Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районы территориясендә түләүсез күмү буенча хезмәтләрнең гарантияләнгән исемлеген жирләү мәсьәләләре буенча махсуслаштырылган хезмәт (алга таба – махсуслаштырылган хезмәт) күрсәтә².

3.3. Вәкаләтле орган һәм махсуслаштырылган хезмәт үз эшчәнлегендә Россия Федерациясе законнарына, Татарстан Республикасы законнарына, Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районы Чирмешән авыл жирлегендә муниципаль хокукый актларына һәм жирләү һәм жирләү эше өлкәсендәге башка норматив хокукый актларга таянып эш итә.

3.4. Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районы территориясендә махсуслаштырылган хезмәт эшчәнлеген оештыру элегә Нигезләмә белән Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районының күмү һәм күмү эше өлкәсендәге норматив хокукый актлар һәм жирләү һәм жирләү эше өлкәсендәге башка норматив хокукый актлар нигезендә гамәлгә ашырыла.

3.5. Жирләү эшен финанс белән тәмин итү Россия Федерациясе һәм

² Жирләү эше мәсьәләләре буенча махсуслаштырылган хезмәт статусы булган, шулай ук элегә максатлар өчен булдырыла торган оешмаларга да бирелергә мөмкин.

Татарстан Республикасы законнары, шулай ук Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районының, Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районының Чирмешән авыл жирлегенең норматив хокукый актлары нигезендә бюджет акчалары исәбеннән гамәлгә ашырыла.

3.6. Файдаланыла торган мөлкәткә ия булу, аннан файдалану һәм аның белән эш итү күмү һәм күмү эшен оештыру өлкәсендә, Россия Федерациясе законнары, Татарстан Республикасы законнары һәм Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районының, Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районы Чирмешән авыл жирлегенең норматив хокукый актлары нигезендә гамәлгә ашырыла.

4. Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районы Чирмешән авыл жирлеге территориясендә ритуаль хезмәт күрсәтүләренә һәм жирләү урыннарын карап тотуны оештыру өлкәсендә вәкаләтләр

4.1. Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районы Чирмешән авыл жирлеге территориясендә ритуаль хезмәт күрсәтүләренә һәм жирләү урыннарын карап тотуны оештыру өлкәсендә вәкаләтле орган вәкаләтләренә түбәндәгеләр керә:

1) Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районы Чирмешән авыл жирлеге территориясендә жирләү һәм жирләү эше өлкәсендә бердәм муниципаль сәясәтне гамәлгә ашыру;

2) Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районының Чирмешән авыл жирлеге территориясендә жирләү һәм жирләү мәсьәләләре буенча Россия Федерациясе законнары, Татарстан Республикасы законнары, Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районының, Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районының Чирмешән авыл жирлеге муниципаль хокукый актлары таләпләренең үтәлешен тикшереп торуны гамәлгә ашыру;

3) түләүсез нигездә күмү буенча гарантияләнган хезмәтләр исемлеген күрсәтү буенча махсулаштырылган хезмәт белән, шул исәптән күмү буенча гарантияләнган хезмәтләр исемлеге нигезендә күрсәтелә торган хезмәтләр сыйфатына карата таләпләренә үтәү буенча хезмәттәшлек;

4) жирләү һәм жирләү эше өлкәсендә финанс, бюджет, инвестиция, бәя, тариф сәясәте һәм шәһәр төзелеше эшчәнлегенә мәсьәләләре буенча башкарма хакимиятенең республика органнары һәм Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районының жирле үзидарә органнары белән үзара хезмәттәшлек;

5) Россия Федерациясе пенсия һәм социаль иминият фондының Татарстан Республикасы буенча бүлегенә, түләүсез күмү буенча хезмәтләрнең гарантияләнган исемлеге нигезендә күрсәтелә торган хезмәтләр бәясе тарифлары буенча Татарстан Республикасы дәүләт комитеты белән үзара хезмәттәшлек;

6) жирләү һәм жирләү эше мәсьәләләре буенча муниципаль хокукый актларны үз компетенциясе чикләрендә эшләү һәм кабул итү;

7) жирләү буенча хезмәтләрнең гарантияләнган исемлеген күрсәтү кысаларында эшләр башкаруга юридик затларның һәм шәхси эшмәкәрләрнең төзелгән контрактларның (шартнамәләрнең) үтәлешен тикшереп торуны гамәлгә

ашыру буенча махсулаштырылган хезмэт белән үзара хезмәттәшлек;

8) Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районы Чирмешән авыл җирлеге территориясендәге җәмәгать зиратлары территориясендә башкарылган барлык күмүләрне исәпкә алуны алып бару, шул исәптән күмүләрне теркәү китабын алып бару юлы белән;

9) җәмәгать зиратларында күмү зоналарын билгеләү һәм күмү (иске кабергә күмү) өчен урыннар бирү;

10) үлгән кешене җирләү өчен зиратлар территорияләрендә түләүсез бирелә торган жир кишәрлегенә күләм билгеләү;

11) Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районы Чирмешән авыл җирлеге территориясендә җәмәгать зиратларын ачу һәм ябу турында карарлар кабул итү;

12) яңа зиратлар төзү, гамәлдәге җәмәгать зиратларын киңәйтү, күчерү, ябу чараларын эшләү һәм гамәлгә ашыру;

13) зиратлардан һәм максатчан билгеләнеш буенча җирләү билгеләнешендәге башка объектлардан файдалануны тикшереп тору;

14) җирләү билгеләнешендәге объектларны саклауны оештыру;

15) Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районы Чирмешән авыл җирлеге территориясендә җирләү эшен оештыру торышына еллык мониторинг үткәрү;

16) җирләү эше мәсьәләләре буенча попечительлек (күзәтчелек) советлары төзү (аларны булдыру тәртибен һәм вәкаләтләр билгеләп);

17) җирләү һәм җирләү эше өлкәсендәге мәсьәләләр буенча гражданнарга консультация бирү һәм килүчеләрне кабул итүне алып бару;

18) гамәлдәге законнар нигезендә башка вәкаләтләр.

4.2. Махсулаштырылган хезмэт түләүсез күмү буенча хезмәтләрнең гарантияләнгән исемлеген күрсәтүне, шулай ук гамәлдәге законнар нигезендә башка вәкаләтләрне гамәлгә ашыра.

5. Күмү урыннары

5.1. Җирләү урыннары булып этика, санитария һәм экология таләпләренә туры китереп бирелгән һәм аларда үлгәннәрнең гәүдәләрен (жәсәдләрен), үлгәннәрнең көле салынган савытлар күмү өчен зиратлар, шулай ук үлгәннәрне күмү өчен билгеләнгән башка биналар һәм корылмалар булган жир кишәрлекләре тора.

5.2. Җирләү урыннарын булдыру турындагы карар гамәлдәге законнар таләпләре нигезендә вәкаләтле орган тарафыннан кабул ителә.

5.3. Төзелә торган, шулай ук гамәлдәге күмү урыннары жимерелергә тиеш түгел һәм хәрби җирләүләрдән тыш, даими су басу, жир убылуы куркынычы булганда, жир тетрәүләрдән һәм башка табигый бәла-казалардан соң вәкаләтле орган карары белән генә күчерелергә мөмкин.

5.4. Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районы Чирмешән авыл җирлеге территориясендәге җәмәгать зиратларын ачык, иреккә күмү өчен ябык, ябык булырга мөмкин.

5.5. Жәмәгать зиратлары территориясендәге жирләү урыннары түбәндәгеләр булырга мөмкин:

- 1) ялгыз;
- 2) туганлык;
- 3) дини;
- 4) мактаулы;
- 5) хәрби.

5.6. Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районы Чирмешән авыл жирлегә жәмәгать зиратлары территориясендә хәрбиләрне күмү (хәрби участоклар), мактаулы жирләү һәм бер диндә үлгәннәрне күмү (дини участоклар) өчен аерымланган жир кишәрлекләре (зоналар), шулай ук колумбарийлар каралырга мөмкин.

Зиратның хәрби частокларында жирләү өчен вафат булган кешенең 8-ФЗ номерлы Федераль законның 11 статьясында күрсәтелгән гражданнар категориясенә каравын раслаучы документлар тапшырыла.

5.7. Күмү зонасы кварталларга һәм участокларга бүленә.

5.8. Үлгән кешенең гәүдәсе белән табутны күмү өчен каберләр төзегәндә кабер тирәнлеген жирле шартларга (грунт характерына һәм грунт суларының тору дәрәжәсенә) карап билгеләргә кирәк. Шулай ук вакытта кабернең озынлыгы 2 метрдан да ким булмаса тиеш, киңлегә – 1 метр, тирәнлегә – 2 метрдан да ким булмаса тиеш.

Барлык очракларда да кабер төбенең өслегә грунт сулары торышы дәрәжәсеннән 0,5 метрга югарырак булырга тиеш.

5.9. Жирләү урыннары жәмәгать зиратының билгеләнгән планировкасына туры китереп бирелә. Күмү урыннары арасындагы өзеклекләрнең киңлегә 0,5 метрдан ким була алмый.

5.10. Койма урнаштырганда, аның үлчәмнәре күмү өчен бүлөп бирелгән участокның норматив үлчәмнәренә туры килергә тиеш. Киртәнең биеклегә 1,5 метрдан артмаса тиеш. Кабер өстенә куелган корылмаларның биеклегә 2,5 метрдан артмаса тиеш.

5.11. Зиратның билгеләнгән планировкасын бозып, шулай икәптән күмү урыннары арасында, юл кырыйларында һәм санитар-яклау зонасы чикләрендә күмү урыннарын урнаштыру рөхсәт ителми.

6. Ялгыз күмүләр

6.1. Бер кеше күмү урыны вәкаләтле орган тарафыннан түләүсез нигездә бирелә.

6.2. Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районы Чирмешән авыл жирлегә территориясендә ялгыз күмү өчен түләүсез бирелә торган жир кишәрлегенең күләме 2 м х 1 м х 2 м тәшкил итә (озынлыгы, киңлегә, тирәнлегә).

6.3. Ялгыз жирләү өчен урын бирү турындагы гариза вафат булган кешенең ире (хатыны), якин туганнары, бүтән туганнары яисә законлы вәкилләре тарафыннан, ә андыйлар булмаганда вафат булган кешене жирләү бурычын үз

өстенә алган башка затлар (алга таба – мөрәжәгать итүче) тарафыннан турыдан-туры вәкаләтле органга мөрәжәгать иткәндә кәгазьдә ирекле рәвештә тапшырыла.

6.4. Ялгыз күмү өчен урын бирү турындагы гаризага түбәндәге документлар кушып бирелә:

1) мөрәжәгать итүченең шәхесен таныклаучы документның күчермәсе (чагыштыру өчен төп нөсхә кушымтасы белән);

2) мөрәжәгать итүче вәкиле вәкаләтләрән раслый торган документ, әгәр ялгыз жирләү өчен урын бирү турында гариза белән мөрәжәгать итүче вәкиле мөрәжәгать итсә, шулай ук мөрәжәгать итүче вәкиленең шәхесен таныклаучы документның күчермәсе (чагыштыру өчен төп нөсхә кушымтасы белән);

3) үлем турында таныклык күчермәсе (чагыштыру өчен төп нөсхә кушымтасы белән);

4) кремация турындагы белешмәнең күчермәсе - көл салынган урнаны күмгәндә (чагыштыру өчен төп нөсхә кушымтасы белән);

5) ЗАГС органнары тарафыннан бирелгән, үле бала туган очракта үле бала тууны дәүләт теркәвенә алу фактын раслый торган документ.

6) шәхесе Россия Федерациясә законнары белән билгеләнгән срокларда шәхесе билгеләнмәгән үлгән кешене жирләүгә Эчке эшләр органнарының ризалыгын раслый торган документ.

7) мөрәжәгать итүченең шәхси мәгълүматларын эшкәртүгә ризалык.

6.5. Бер кеше күмү өчен урын бирүдән баш тарту өчен нигез булып түбәндәгеләр тора:

1) сорала торган зират күмү өчен ябык;

2) гаризаны карау өчен кирәкле документларның төп нөсхәләрен тапшырмау;

3) тапшырылган документларда тулы булмаган, бозылган яки дөрөс булмаган мәгълүмат булу, бу аларның чынбарлыгына объектив рәвештә ышануны кыенлаштыра.

6.6. Ялгыз күмү өчен урын бирүдән баш тарту өчен нигезләр булганда, вәкаләтле орган, баш тарту сәбәпләрән күрсәтеп, ялгыз күмү өчен урын бирүдән дәлилленгән баш тартуны рәсмиләштерә.

6.7. Ялгыз күмү өчен урын бирүдән баш тарту өчен нигезләр булмаган очракта, вәкаләтле орган:

мөрәжәгать итүче белән бергә күмү урынының жир кишәрлеген бүлеп бирү максатларында зиратны тикшерә;

ялгыз жирләү өчен урын бирү турында карарны рәсмиләштерә;

күмү урынын теркәүне күмүләрне теркәү кенәгәсендә гамәлгә ашыра.

6.8. Ялгыз күмү өчен урын бирү турындагы яисә ялгыз күмү өчен урын бирүдән баш тарту турындагы карар вәкаләтле орган тарафыннан мөрәжәгать итүче мөрәжәгать иткән көнне кабул ителә.

6.9. Ялгыз күмү өчен урын бирү яисә ялгыз күмү өчен урын бирүдән баш тарту турындагы карар мөрәжәгать итүчегә шәхсән кәгазь чыганактагы документ рәвешендә бирелә.

7. Тугандаш күмүләр

7.1. Кардәшләрне күмү урыны вәкаләтле орган тарафыннан түләүсез нигездә бирелә.

7.2. Туганнар өчен жирләү урыннары ир белән хатынны, якын туганнарны һәм башка туганнарны күмү мөмкинлеген исәпкә алып бирелә.

7.3. Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районы Чирмешән авыл жирлегә территориясендә тугандаш күмү өчен түләүсез бирелә торган жир кишәрлегенә күләме 2 м х 2,5 м х 2 м тәшкил итә (озынлыгы, киңлеге, тирәнлеге).

7.4. Тугандаш жирләү өчен урын бирү турындагы гариза мөрәжәгать итүче тарафыннан турыдан-туры вәкаләтле органга мөрәжәгать иткәндә кәгазьдә ирекле рәвештә тапшырыла.

7.5. Тугандаш жирләү өчен урын бирү турындагы гаризага түбәндәге документлар кушып бирелә:

1) мөрәжәгать итүченең шәхесен таныклаучы документның күчермәсе (чагыштыру өчен төп нөсхә кушымтасы белән);

2) мөрәжәгать итүче вәкиле вәкаләтләрен раслый торган документ, әгәр тугандаш жирләү өчен урын бирү турында гариза белән мөрәжәгать итүче вәкиле мөрәжәгать итсә, шулай ук мөрәжәгать итүче вәкиленең шәхесен таныклаучы документның күчермәсе (чагыштыру өчен төп нөсхә кушымтасы белән);

3) үлем турында таныклык күчермәсе (чагыштыру өчен төп нөсхә кушымтасы белән);

4) кремация турындагы белешмәнең күчермәсе - көл салынган урнаны күмгәндә (чагыштыру өчен төп нөсхә кушымтасы белән);

5) ЗАГС органнары тарафыннан бирелгән, үле бала туган очракта үле бала тууы дәүләт теркәвенә алу фактын раслый торган документ.

6) мөрәжәгать итүченең шәхси мәгълүматларын эшкәртүгә ризалык.

7.6. Гаризаны карау, тугандаш күмү өчен урын бирү турында яисә тугандаш күмү өчен урын бирүдән баш тарту турында карар кабул итү элегә Нигезләмәнең 6.5-6.9 пунктларында билгеләнгән тәртиптә вәкаләтле орган тарафыннан кабул ителә.

8. Мактаулы жирләүләр

8.1. Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районы Чирмешән авыл жирлегә жәмәгать зиратлары территориясендә Россия Федерациясе, Татарстан Республикасы, Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районы алдында аерым казанышлары булган үлгәннәрне күмү өчен мактаулы жирләү өчен участоклар (зоналар) булдырылырга мөмкин.

8.2. Мактаулы жирләү урыны вәкаләтле орган тарафыннан түләүсез нигездә бирелә.

8.3. Мактаулы жирләү урыннарында түбәндәге категория гражданнарны жирләү гамәлгә ашырыла:

1) Советлар Союзы һәм Россия Федерациясе Геройлары;

2) Социалистик Хезмәт Геройлары;

3) Россия Федерациясе Хезмәт Геройлары;

4) I, II һәм III дәрәжә Дан орденнары белән бүләкләнүчеләр, Дан орденының тулы кавалерлары;

5) I, II һәм III дәрәжә Хезмәт Даны орденнары белән бүләкләнүчеләр, Хезмәт Даны орденының тулы кавалерлары;

6) Бөек Ватан сугышы ветераннары, махсус хәрби операциядә катнашучылар;

7) Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районының Мактаулы гражданны;

8) Россия Федерациясе, Татарстан Республикасы, Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районы үсешенә өлеш керткән предприятиеләр, учреждениеләр һәм оешмалар житәкчеләре.

8.4. Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районы Чирмешән авыл жирлегә территориясендә мактаулы (ялгыз) күмү өчен түләүсез бирелә торган жир кишәрлегенң күләме 2 м х 1 м х 2 м тәшкил итә (озынлыгы, киңлегә, тирәнлегә).

8.5. Мактаулы жирләү өчен урын бирү турындагы гариза мөрәжәгать итүче тарафыннан турыдан-туры вәкаләтле органга мөрәжәгать иткәндә кәгазьдә ирекле рәвештә тапшырыла.

8.6. Мактаулы жирләү урыны бирү турындагы гаризага түбәндәге документлар кушып бирелә:

1) мөрәжәгать итүченң шәхесен таныклаучы документның күчермәсе (чагыштыру өчен төп нөсхә кушымтасы белән);

2) мөрәжәгать итүче вәкиле вәкаләтләрен раслый торган документ, әгәр мактаулы жирләү урыны бирү турында гариза белән мөрәжәгать итүченң вәкиле мөрәжәгать итсә, шулай ук мөрәжәгать итүче вәкиленң шәхесен таныклаучы документның күчермәсе (чагыштыру өчен төп нөсхә кушымтасы белән);

3) мәрхүмнң Россия Федерациясе, Татарстан Республикасы, Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районы алдындагы казанышларын раслаучы документлар (хезмәт кенәгәләренң (булган очракта) яисә хезмәт (хезмәт) эшчәнлеген раслаучы башка документларның күчермәләре, таныклыклар һәм бүләкләрнң төп нөсхәләре);

4) үлем турында таныклык күчермәсе (чагыштыру өчен төп нөсхә кушымтасы белән);

5) кремация турындагы белешмәнң күчермәсе - көл салынган урнаны күмгәндә (чагыштыру өчен төп нөсхә кушымтасы белән);

6) мөрәжәгать итүченң шәхси мәгълүматларын эшкәртүгә ризалык.

8.7. Гаризаны карау, мактаулы жирләү өчен урын бирү турында яисә мактаулы жирләү өчен урын бирүдән баш тарту турында карар кабул итү әлегә Нигезләмәнң 6.5-6.9 пунктларында билгеләнгән тәртиптә вәкаләтле орган тарафыннан кабул ителә.

9. Хәрби каберлекләр

9.1. Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районы Чирмешән авыл жирлегә жәмәгать зиратлары территориясендә хәрбиләрне күмү (хәрби участоклар) өчен аерымланган жир кишәрлекләре (зоналар) каралырга мөмкин.

9.2. Хәрби жирләү урыны вәкаләтле орган тарафыннан түләүсез нигездә бирелә.

9.3. 8-ФЗ номерлы Федераль законның 11 статьясындагы 1 һәм 3 пунктларында күрсәтелгән үлгәннәрне хәрби участокларда жирләү үлгән кешенең ихтыяр белдерүен йә иренен, якын туганнарының яисә башка туганнарының теләген исәпкә алып рөхсәт ителә.

9.4. Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районы Чирмешән авыл жирлегә территориясендә хәрби (ялгыз) күмү өчен түләүсез бирелә торган жир кишәрлегенә күләме 2 м х 1 м х 2 м тәшкил итә (озынлыгы, киңлегә, тирәнлегә).

9.5. Хәрби жирләү өчен урын бирү турындагы гариза мөрәжәгать итүче тарафыннан турыдан-туры вәкаләтле органга мөрәжәгать иткәндә кәгазьдә иреккә рәвештә тапшырыла.

9.6. Хәрби жирләү өчен урын бирү турындагы гаризага түбәндәге документлар кушып бирелә:

1) мөрәжәгать итүченең шәхесен таныклаучы документның күчermәсе (чагыштыру өчен төп нөсхә кушымтасы белән);

2) мөрәжәгать итүче вәкиле вәкаләтләрән раслый торган документ, әгәр хәрби күмү урыны бирү турында гариза белән мөрәжәгать итүченең вәкиле мөрәжәгать итсә, шулай ук мөрәжәгать итүче вәкиленең шәхесен таныклаучы документның күчermәсе (чагыштыру өчен төп нөсхә кушымтасы белән);

3) үлем турында таныклык күчermәсе (чагыштыру өчен төп нөсхә кушымтасы белән);

4) кремация турындагы белешмәнең күчermәсе - көл салынган урнаны күмгәндә (чагыштыру өчен төп нөсхә кушымтасы белән);

5) үлгән кешенең жәмәгать зиратының хәрби участогында күмелергә мөмкин булган затлар категориясенә керүен раслаучы документлар.

6) мөрәжәгать итүченең шәхси мәгълүматларын эшкәртүгә ризалык.

9.7. Гаризаны карау, мактаулы жирләү өчен урын бирү турында яисә мактаулы жирләү өчен урын бирүдән баш тарту турында карар кабул итү әлегә Нигезләмәнең 6.5-6.9 пунктларында билгеләнгән тәртиптә вәкаләтле орган тарафыннан кабул ителә.

10. Иске кабергә жирләү

10.1. Булган кабергә күмү буш урын булганда санитария нормаларын үтәп башкарыла³. Күмгәндә табутлар арасындагы ара (табут белән урна арасында, урна белән урна арасында) вертикаль һәм горизонталь буенча 0,5 м дан ким булмаска тиеш, һәм ул жир катламы белән тутырыла. Табутларның өске катламыннан алып жир өслегенә кадәр жир катламының калынлыгы 1 метрдан да ким булмаска тиеш.

10.2. Иске кабергә күмү минеральләшү чоры узгач кына башкарыла, әмма

³ РФ Баш дәүләт санитария табибының 28.01.2021 № 3 карары белән расланган СанПиН 2.1.3684-21 санитария кагыйдәләре һәм нормалары «Шәһәр һәм авыл жирлекләре территорияләрен карап тотуга, су объектларына, эчә торган суга һәм эчә торган су белән тәмин итүгә, атмосфера һавасына, туфракка, торақ биналарга, житештерү, жәмәгать биналарын эксплуатацияләүгә, санитар-эпидемиягә каршы (профилактик) чаралар оештыру һәм үткәргүгә санитар-эпидемиологик таләпләр».

соңгы күмү вакытыннан 15 елдан да иртәрәк түгел.

Кремациядән соң көл салынган урнаны иске кабергә күмү соңгы күмү вакытыннан узган вакытка бәйсез рәвештә башкарыла.

10.3. Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районы Чирмешән авыл жирлегә территориясендәге зиратларда туганнарны, мактаулы, хәрбиләрне жирләү урынында иске кабергә жирләүгә рөхсәт бирү түләүсез нигездә башкарыла.

10.4. Иске кабергә жирләүгә рөхсәт бирү турында гариза мөрәжәгать итүче тарафыннан турыдан-туры вәкаләтле органга мөрәжәгать иткәндә кәгазьдә ирекле рәвештә тапшырыла.

10.5. Өстәмә күмүгә рөхсәт бирү турындагы гаризага түбәндәге документлар кушып бирелә:

1) күмү турында таныклык (күмү турында таныклык булмаган очракта вәкаләтле орган күмү урынын теркәгән зат турында күмүләрне теркәү кенәгәсендә белешмәләрнең булуын билгели);

2) мөрәжәгать итүченең шәхесен таныклаучы документның күчермәсе (чагыштыру өчен төп нөсхә кушымтасы белән);

3) мөрәжәгать итүче вәкиле вәкаләтләрән раслый торган документ, әгәр жирләүгә рөхсәт бирү турында гариза белән мөрәжәгать итүченең вәкиле мөрәжәгать итсә, шулай ук мөрәжәгать итүче вәкиленең шәхесен таныклаучы документның күчермәсе (чагыштыру өчен төп нөсхә кушымтасы белән);

4) үлем турында таныклык күчермәсе (чагыштыру өчен төп нөсхә кушымтасы белән);

5) ЗАГС органнары тарафыннан бирелгән, үле бала туган очракта үле бала тууны дәүләт теркәвенә алу фактын раслый торган документ;

6) кремация турындагы белешмәнең күчермәсе - көл салынган урнаны күмгәндә (чагыштыру өчен төп нөсхә кушымтасы белән);

7) үлгән кешенең күмү урыны исеменә теркәлгән зат белән (яисә тиешле жирләү урынында күмелгән зат белән) туганлык бәйләнешен йә үлгән кешене күмүгә аның язма ризалыгын раслаучы документлар;

8) мөрәжәгать итүченең шәхси мәгълүматларын эшкәртүгә ризалык.

Жирләү урыны исеменә теркәлгән зат үлгән очракта, өстәмә жирләүгә рөхсәт бирү турындагы гаризага шулай ук теркәлә:

1) үлгән кеше исеменә рәсмиләштерелгән жирләү турында таныклык (жирләү турында таныклык булмаган очракта вәкаләтле орган күмү урынын теркәгән зат турында күмүләрне теркәү кенәгәсендә белешмәләрнең булуын билгели);

2) жирләү урыны исеменә теркәлгән затның үлү турында таныклыгы күчермәсе (чагыштыру өчен төп нөсхә кушымтасы белән);

3) кремация турындагы белешмәнең күчермәсе - көл салынган урнаны күмгәндә (чагыштыру өчен төп нөсхә кушымтасы белән).

10.6. Иске кабергә жирләүгә рөхсәт бирүдән баш тарту өчен нигез булып тора:

1) таләп ителгән күмү урынында әлеге Нигезләмәдә билгеләнгән ялгыз күмү күләменнән чыгып, табут белән күмү өчен буш урын булмау;

2) сорала торган зират күмү өчен ябык;

3) гаризаны карау өчен кирәкле документларның төп нөсхәләрен тапшырмау;

4) тапшырылган документларда тулы булмаган, бозылган яки дөрөс булмаган мәгълүмат булу, бу аларның чынбарлыгына объектив рәвештә ышануны кыенлаштыра;

5) минеральләшү чоры тәмамланмаган, көл салынган урнаны кабергә күмүдән тыш (табутны табутка күмгәндә);

6) үлгән кешене күмүгә рөхсәт бирү турында гариза бирелгән очракта (үлгән кеше исеменә рәсмиләштерелгән жирләү турында таныклык булмаганда), күмүләрне теркәү кенәгәсендә үлгән кешенең исеменә күмү урынын теркәү турында белешмәләрнең булмавы.

10.7. Гаризаны карау, жирләү өчен урын бирү турында яисә жирләү өчен урын бирүдән баш тарту турында карар кабул итү элгә Нигезләмәнең 6.5-6.9 пунктларында билгеләнгән тәртиптә вәкаләтле орган тарафыннан кабул ителә.

11. Үлгән кешенең жәсәден (көлен) алга таба күчәрәп күмү өчен чыгару

11.1. Күмелгән кешенең жәсәден яңадан күмү өчен эксгумацияләү санитария нормалары һәм кагыйдәләре таләпләрен исәпкә алып башкарыла.

11.2. Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районы Чирмешән авыл жирлегә территориясендә урнашкан зиратта жирләнгән үлгән кешенең мәетен (көлен) алуға рөхсәт бирү түләүсез нигездә башкарыла.

11.3. Үлгән кешенең жәсәден (көлен) алуға рөхсәт бирү турында гариза мөрәжәгать итүче тарафыннан кәгазьдә ирекле рәвештә, турыдан-туры вәкаләтле органға мөрәжәгать иткәндә бирелә.

11.4. Үлгән кешенең жәсәден (көлен) алуға рөхсәт бирү турындагы гаризага түбәндәге документлар кушып бирелә:

1) күмү турында таныклык (күмү турында таныклык булмаган очракта вәкаләтле орган күмү урынын теркәгән зат турында күмүләрне теркәү кенәгәсендә белешмәләрнең булуын билгели);

2) мөрәжәгать итүченең шәхесен таныклаучы документның күчермәсе (чагыштыру өчен төп нөсхә кушымтасы белән);

3) мөрәжәгать итүче вәкиле вәкаләтләрен раслый торган документ, әгәр үлгән кешенең жәсәден (көлен) алга таба күмү өчен алу турындагы гариза белән мөрәжәгать итүче вәкиле мөрәжәгать иткән очракта, шулай ук мөрәжәгать итүче вәкиленең шәхесен таныклаучы документның күчермәсе (чагыштыру өчен төп нөсхә кушымтасы белән);

4) мәрхүмнең чыгарылган жәсәден (көлен) күчәрәп күмү өчен урын булуын раслый торган документ;

5) мөрәжәгать итүченең шәхси мәгълүматларын эшкәртүгә ризалык.

11.5. Үлгән кешенең жәсәден (көлен) алуға рөхсәт бирүдән баш тарту өчен нигез булып түбәндәгеләр тора:

1) гаризаны карау өчен кирәкле документларның төп нөсхәләрен тапшырмау;

2) тапшырылган документларда тулы булмаган, бозылган яки дөрөс булмаган мәгълүмат булу, бу аларның чынбарлыгына объектив рәвештә ышануны

кыенлаштыра.

11.6. Үлгән кешененң жәсәден (көлен) алуға рәхсәт бирүдән баш тарту өчен нигезләр булганда, вәкаләтле орган, баш тарту сәбәпләрен күрсәтеп, үлгән кешененң жәсәден (көлен) алуға рәхсәт бирүдән дәлилленгән баш тартуны рәсмиләштерә.

11.7. Үлгән кешененң жәсәден (көлен) алуға рәхсәт бирүдән баш тарту өчен нигезләр булмаган очракта, вәкаләтле орган:

үлгән кешененң жәсәден (көлен) алуға рәхсәт рәсмиләштерә;

күмүләрне теркәү китабына күчереп күмү турында тиешле язманы кертә (бер үк вакытта үлгән кешененң жәсәде (көле) алынган жирләү урынында күмү турындагы язманы гамәлдән чыгара).

үлгән кешененң жәсәден (көлен) чыгару буенча чаралар оештыра.

11.8. Үлгән кешененң жәсәден (көлен) алуға рәхсәт бирү турында яисә үлгән кешененң жәсәден (көлен) алуға рәхсәт бирүдән баш тарту турында карар вәкаләтле орган тарафыннан мөрәжәгать итүче мөрәжәгать иткән көнне кабул ителә.

11.9. Үлгән кешененң жәсәден (көлен) чыгаруға рәхсәт бирү турында яисә үлгән кешененң жәсәден (көлен) алуға рәхсәт бирүдән баш тарту турында карар мөрәжәгать итүчегә шәхсән кәгазьдәге документ рәвешендә бирелә.

11.10. Үлгән кешененң жәсәден (көлен) чыгару эшләре санитария кагыйдәләрен үтәп башкарылырга тиеш.

Үлгән кешененң жәсәден (көлен) чыгару эшләре тәмамлангач, ике нөсхәдә үлгән кешененң жәсәден (көлен) чыгару турында акт төзелә, анда үлгән кешененң жәсәден (көлен) чыгару буенча эшләрнең башлану һәм тәмамлану урыны, датасы һәм вакыты, күмү урыны теркәлгән затның фамилиясе, исеме, әтисененң исеме (соңгысы – булган очракта) күрсәтелә.

Үлгән кешененң жәсәден (көлен) алу турындагы актның беренче нөсхәсе вәкаләтле органда саклана, актның икенче нөсхәсе күмү урыны теркәлгән затка кул куеп тапшырыла.

11.11. Әгәр күмү урынында бер генә үлгән кешененң жәсәде (көле) күмелгән булса, күмү турында таныклык алына.

12. Күмү урыннарын теркәү (яңадан теркәү)

12.1. Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районы Чирмешән авыл жирлегә территориясендәге жәмәгать зираты территориясендә ясалган һәр жирләү вәкаләтле орган тарафыннан жирләүләрне теркәү кенәгәсендә теркәлә.

12.2. Жирләү урынын яңадан теркәү жирләү урыны теркәлгән зат вафат булган очракта вәкаләтле орган тарафыннан гамәлгә ашырыла һәм мөрәжәгать итү характерында була.

Күмү урыннарын яңадан теркәү өчен түләү алынмый.

12.3. Жирләү урынын яңадан теркәү турында гариза мөрәжәгать итүче тарафыннан турыдан-туры вәкаләтле органга мөрәжәгать иткәндә кәгазьдә ирекле рәвештә тапшырыла.

12.4. Жирләү урынын яңадан теркәү турындагы гаризага түбәндәге документлар кушып бирелә:

1) жирләү турында таныклык (махсулаштырылган хезмәт тарафыннан жирләү турында таныклык булмаган очракта, күмү урынын теркәгән зат турында күмүләрне теркәү кенәгәсендә белешмәләрнең булуын билгели);

2) мөрәжәгать итүченең шәхесен таныклаучы документның күчермәсе (чагыштыру өчен төп нөсхә кушымтасы белән);

3) әгәр жирләү урынын яңадан теркәү турында гариза белән мөрәжәгать итүченең вәкиле мөрәжәгать иткән очракта, мөрәжәгать итүче вәкиленең вәкаләтләрен раслый торган документ, шулай ук мөрәжәгать итүченең шәхесен таныклаучы документның күчермәсе (чагыштыру өчен төп нөсхә кушымтасы белән);

4) күмү урыны исеменә яңадан теркәлгән торган затның шәхесен таныклаучы документның күчермәсе (чагыштыру өчен төп нөсхә кушымтасы белән);

5) күмү урынын яңадан теркәү гамәлгә ашырыла торган зат вәкиленең вәкаләтләрен раслый торган документ, шулай ук күмү урынын яңадан теркәү гамәлгә ашырыла торган зат вәкиленең шәхесен таныклай торган документның күчермәсе (чагыштыру өчен төп нөсхә кушымтасы белән);

6) жирләү урыны исеменә теркәлгән затның үлү турында таныклыгы яисә аның нотариаль таныкланган күчермәсе (жирләү урыны исеменә теркәлгән зат үлгән очракта);

7) жирләү урыны исеменә теркәлгән затның күмү урыны яңадан теркәлгән зат белән йә тиешле жирләү урынында күмелгән зат белән туганлык бәйләнешен раслаучы документлар яисә әлегә документларның нотариаль таныкланган күчермәләре.

12.5. Күмү урынын яңадан теркәүдән баш тарту өчен нигез булып тора:

1) гаризаны карау өчен кирәкле документларның төп нөсхәләрен бирмәү;

2) тапшырылган документларда тулы булмаган, бозылган яки дөрөс булмаган мәгълүмат булу, бу аларның чынбарлыгына объектив рәвештә ышануны кыенлаштыра;

3) күмү урынын яңадан теркәү гамәлгә ашырыла торган зат гариза биргән очракта (күмү турында таныклык булмаганда), күмү урынын теркәү кенәгәсендә вафат булган кешенең исеменә теркәү турында белешмәләрнең булмавы.

12.6. Жирләү урынын яңадан теркәүдән баш тарту өчен нигезләр булганда, вәкаләтле орган, баш тарту сәбәпләрен күрсәтеп, күмү урынын яңадан теркәүдән дәлилләнгән баш тартуны рәсмиләштерә.

12.7. Жирләү урынын яңадан теркәүдән баш тарту өчен нигезләр булмаган очракта, вәкаләтле орган:

жирләү урынын яңадан теркәү турында карарны рәсмиләштерә;

күмүләрне теркәү кенәгәсенә тиешле язма кертә.

12.8. Жирләү урынын яңадан теркәү турындагы яисә жирләү урынын яңадан теркәүдән баш тарту турындагы карар вәкаләтле орган тарафыннан мөрәжәгать итүче мөрәжәгать иткән көнне кабул ителә.

12.9. Жирләү урынын яңадан теркәү яки күмү урынын яңадан теркәүдән баш тарту турындагы карар мөрәжәгать итүчегә шәхсән кәгазьдәге документ рәвешендә бирелә.

12.10. Жирләү урыны исеменә янадан теркәлгән затка вәкаләтле орган тарафыннан жирләү турында таныклык бирелә.

13. Жирләү турында таныклыклар рәсмиләштерү

13.1. Күмү көнендә вәкаләтле орган тарафыннан тиешле күмү турында таныклык төзелә һәм бирелә.

13.2. Күмүләр турында таныклыкларны, шул исәптән әлегә Нигезләмә кабул ителгәнче башкарылганнарын да, рәсмиләштерү вәкаләтле орган тарафыннан түләүсез нигездә гамәлгә ашырыла.

13.3. Жирләү турында таныклыкта күрсәтелә:

территориясендә күмү урыны булдырылган жәмәгать зираты исеме;

зиратның урнашу урыны (адресы);

жирләү төре (ялгыз, кардәшлек, дин, мактаулы, хәрби);

күмү үлчәме;

зиратта күмү урыны (квартал һәм күмү участогы номеры);

жирләү урыны теркәлгән затның фамилиясе, исеме һәм атасының исеме (соңгысы – булган очракта).

13.4. Әлегә Нигезләмә кабул ителгәнче жирләү турында таныклык рәсмиләштерү турында гариза мөрәжәгать итүче тарафыннан турыдан-туры вәкаләтле органга мөрәжәгать иткәндә кәгазьдә ирекле рәвештә тапшырыла.

13.5. Жирләү турында таныклык рәсмиләштерү турындагы гаризага түбәндәге документлар кушып бирелә:

1) мөрәжәгать итүченең шәхесен таныклаучы документның күчермәсе (чагыштыру өчен төп нөсхә кушымтасы белән);

2) жирләү турында таныклыкны рәсмиләштерү турында гариза белән мөрәжәгать итүченең вәкиле мөрәжәгать иткән очракта, мөрәжәгать итүче вәкиленең вәкаләтләрән раслый торган документ, шулай ук мөрәжәгать итүче вәкиленең шәхесен таныклаучы документның күчермәсе (чагыштыру өчен төп нөсхә кушымтасы белән);

3) тиешле урында күмелгән үлгән кешегә карата үлем турында таныклык күчермәсе (чагыштыру өчен төп нөсхә кушымтасы белән);

4) көле салынган урна тиешле жирләү урынына күмелгән үлгән кешегә карата кремация турында белешмә күчермәсе (чагыштыру өчен төп нөсхә кушымтасы белән);

5) тиешле урында күмелгән үлгән кеше белән туганлык мөнәсәбәтләрән раслаучы документлар яисә әлегә документларның нотариаль таныкланган күчермәләре.

Күмүләрне теркәү кенәгәсендә исеменә күмү урыны теркәлгән зат турында белешмәләр булганда, бу затка күмү турында таныклык әлегә пунктның 3-5 пунктчаларында күрсәтелгән документларны тапшырмыйча тутырыла.

13.6. Жирләү турында таныклыкны рәсмиләштерүдән баш тарту өчен нигез булып тора:

1) гаризаны карау өчен кирәкле документларның төп нөсхәләрен бирмәү;

2) тапшырылган документларда тулы булмаган, бозылган яки дөрөс булмаган мәгълүмат булу, бу аларның чынбарлыгына объектив рәвештә ышануны кыенлаштыра;

3) ихтыяж булган жирләү урынына элек башка затка күмү турында таныклык бирү;

4) күмүләрне теркәү кенәгәсендә башкарылган күмү турында мәгълүматлар булмау.

13.7. Күмү турында таныклыкны рәсмиләштерүдән баш тарту өчен нигезләр булганда, вәкаләтле орган, кире кагу сәбәпләрен күрсәтеп, күмү турында таныклыкны рәсмиләштерүдән дәлилленгән баш тартуны рәсмиләштерә.

13.8. Жирләү турында таныклыкны рәсмиләштерүдән баш тарту өчен нигезләр булмаган очракта, вәкаләтле орган жирләү турында таныклыкны рәсмиләштерүне һәм бирүне гамәлгә ашыра.

13.9. Жирләү турында таныклыкны рәсмиләштерү яисә жирләү турында таныклыкны рәсмиләштерүдән баш тарту турындагы карар вәкаләтле орган тарафыннан мөрәжәгать итүче мөрәжәгать иткән көнне кабул ителә.

13.10. Жирләү турында таныклыкны рәсмиләштерү яисә жирләү турында таныклыкны рәсмиләштерүдән баш тарту турындагы карар мөрәжәгать итүчегә шәхсән кәгазьдәге документ рәвешендә бирелә.

14. Дини зиратларда эшчәнлекне оештыру

14.1. Әлеге Бүлек Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районы Чирмешән авыл жирлегенәң дингә ышанучы гражданның һәм вафат булганның якин туганның дини зиратка элек шул ук диндә үлгәннәр белән янәшә тиешле дини йолалар буенча жирләү буенча хокукларын яклай.

14.2. Дини зиратларның эшчәнлек тәртибе, дини оешмалар белән килештереп, вәкаләтле орган тарафыннан билгеләнә. Авыл жирлекләре территорияләрендәге дини зиратларның эшчәнлеген гражданны мөстәкыйль рәвештә алып барырга мөмкин.

Дини зират төзелгәннән соң аның статусын жәмәгать зиратына яисә башкага үзгәртү рөхсәт ителми.

14.3. Дини конфессияләр карамагындагы корылмалар астындагы жир кишәрлекләре аерымланган, уникаль кадастр номерларына ия һәм дини оешмаларга Россия Федерациясә законнары белән билгеләнгән хокук һәм срокка бирелә.

15. Зиратларны карап тоту һәм аларга керү кагыйдәләре

15.1. Жәмәгать зиратларын карап тоту «Дәүләт һәм муниципаль ихтыяжларны тәмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәт күрсәтүләр сатып алу өлкәсендә контракт системасы турында» 2013 елның 5 апрелендәге 44-ФЗ номерлы Федераль законда билгеләнгән тәртиптә хужалык итүче субъектлар (юридик затлар, шәхси эшмәкәрләр) белән конкурс процедуралары нигезендә контрактлар (шартнамәләр) төзү юлы белән вәкаләтле орган тарафыннан гамәлгә ашырыла.

Жәмәгать зиратларын карап тоту буенча подряд эшләренә агымдагы ремонт, жирләү билгеләнешендәге объектларны капитал ремонтлау, жирләү бюджет акчалары хисабыннан башкарылган очракта дәүләт саклавындагы каберлекләренә һәм һәйкәлләренә карап тоту, зират территориясен жыештыру һәм чүп-чарны чыгару керә;

15.2. Жирләү өчен җаваплы гражданнар күмү урыннары территорияләрен чиста һәм тәртиптә тотарга, билгеләнгән урыннарда чүп-чар жыйрга, күмү участокларында тере киртәләренә һәм чәчәк утыртмаларын карап торырга, кабер өстенә куелган корылмаларны (коймаларны) вакытында ремонтларга, кабер калкулыкларын төзәтергә, һәйкәлләренә һәм коймаларны урнаштырырга, яңадан эшләргә һәм алырга бурычлы.

15.3. Жирләү билгеләнешендәге объектлар территориясендә табутларны (үлгәннәрнең гәүдәләрен) ташу һәм күчерү өчен катафалка-арба, катафалка-чана, катафалка-носилка, э урналарны күчерү өчен катафалка - носилка булырга тиеш.

15.4. Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районы Чирмешән авыл жирлегә территориясендә урнашкан зиратларда бердәм эш режимы билгеләнә.

Үлгәннәрне жирләү тәүлекнең якты вакытында башкарыла.

15.5. Жәмәгать зиратлары территориясендә килүчеләр тынлык һәм тәртип сакларга тиеш.

15.6. Жәмәгать зиратлары территориясендә килүчеләргә тыела:

1) сәяси, идеологик, раса, милли яки дини нәфрәт, яки дошманлык мотивлары буенча яисә нинди дә булса социаль төркемгә карата нәфрәт яки дошманлык мотивлары буенча һәйкәлләргә, күмү урыннарына яисә жирләү билгеләнешендәге объектларга тиешле эчтәлекле язмалар яисә рәсемнәр ясарга;

2) жәмәгать зираты территориясен чүпләргә;

3) агач һәм куакларны кисәргә;

4) этләренә йөртергә, йорт хайваннарын көтәргә, кошларны тотарга;

5) учак ягу;

6) ком, балчык чыгару, дернны кисәргә;

7) яшел утыртмаларны сындырырга;

8) спиртлы эчемлекләр эчәргә һәм исерек хәлдә булырга;

9) туфракны казырга, төзелеш һәм башка материаллар запасын калдырырга;

10) бу максатлар өчен билгеләнмәгән урыннарда чүп-чарны, демонтаж ителгән иске кабер корылмаларын (кабер ташларын), коймаларны жыйрга;

11) үз белдегәң белән кабер казырга һәм жирләргә;

12) зират ябылганнан соң аның территориясендә булырга.

16.7. Зиратларга массакүләм йөрү белән бәйле бәйрәмнәр вакытында вәкаләтле орган тарафыннан махсус эш һәм зиратларга бару режимнары кертеләргә мөмкин.

17. Бәхәсләренә хәл итү тәртибе

Өлеге Нигезләмәне гамәлгә ашыруга бәйле рәвештә барлыкка килә торган бәхәсләр судтан тыш һәм суд тәртибендә хәл ителә.

18. Күмү һәм жирләү эше өлкәсендәге законнарны
бозган өчен җаваплылык

Күмү һәм жирләү эше өлкәсендә гамәлдәге законнар нигезләмәләрен бозуда гаепле затлар Россия Федерациясе законнары, Татарстан Республикасы законнары нигезендә җаваплы булалар.

Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районы Чирмешән авыл
жирлеге Башкарма комитетының
2026 елның 11 февралендәге
6 номерлы карары белән расланган
Нигезләмәгә кушымта

Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районы
Чирмешән авыл жирлеге территориясендә урнашкан зиратлар
исемлеге

№ п/п	Жәмәгать зираты исеме	Жәмәгать зиратының урнашу урыны (адресы)
1	Зират	Чирмешән ав., Утыз Имәни ур., 23 жир кишәрлеге
2	Зират	Чирмешән ав., М.Титов ур., 16А жир кишәрлеге
3	Зират	Чирмешән ав., М.Титов ур., 33А жир кишәрлеге
4	Зират	Түбән Чегодай ав., һади Такташ ур., 15А жир кишәрлеге
5	Зират	Казанка авылы
6	Зират	Чирмешән авыл жирлеге, Свобода поселогы (элекке)
7	Зират	Чирмешән авыл жирлеге, Сотников поселогы (элекке)
8	Зират	Чирмешән авыл жирлеге, Титов поселогы (элекке)
9	Зират	Чирмешән авыл жирлеге, Липки поселогы (элекке)

Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районы Чирмешән авыл жирлеге Башкарма комитетының 2026 елның 11 февралендәге 6 номерлы карары белән расланган Нигезләмәгә кушымта

Үлгән кешене жирләү буенча хезмәтләрнең гарантияләнгән исемлеге нигезендә иренә йә хатынына, якин туганнарына, бүтән туганнарына, законлы вәкиленә яисә үлгән кешене жирләү бурычын үз өстенә алган башка затка күрсәтелә торган хезмәтләрнең сыйфатына таләпләр

№ п/п	Жирләү буенча хезмәтләрнең гарантияләнгән исемлеге нигезендә күрсәтелә торган хезмәт исеме	Жирләү буенча хезмәтләрнең гарантияләнгән исемлеге нигезендә күрсәтелә торган хезмәтләрнең сыйфатына таләпләр
1	Жирләү өчен кирәкле документларны рәсмиләштерү	ЗАГС органнарында үлем таныклыгын рәсмиләштерү
2	Каберне һәм күмү өчен кирәкле башка әйберләрне бирү һәм китерү	1. Транспорт чарасы бирү һәм аның белән илтеп житкерү (төяү-бушату эшләрен һәм турыдан – туры үлгән кешенең (алга таба-үлгән кешенең) гәүдәсе (жәсәде) урнашкан урынга кадәр күчерүне дә кертеп): 1) фабрика шартларында сыйфатлы агачтан эшләнгән агач табут; 2) күмү өчен кирәкле башка әйберләрне: япма-80 х 200 үлчәмле 1 данә; мендәр – 40 х 40 см зурлыктагы 1 данә, аяк киеме; 3) жирләү ритуаль теркәү билгесен. 2. Табут тышлыгында, күмү өчен кирәкле башка әйберләрдә, үлгәннәрне киендерү өчен кирәкле киёмнәрдә күренеп торган кимчелекләр (тишеклар, ертыклар, киселеш) булмаска тиеш.
3	Үлгән кешенең гәүдәсен (жәсәдләрен) зиратка (крематорийга) итү	1. Үлгән кеше белән табутны алып чыгу һәм аны махсус транспорт чарасы тукталышына кадәр күчерү катафалка-арбаларда, катафалка-носилкаларда, катафалка-чаналарда башкарыла. (ел фасылына карап).

		2. Үлгән кеше белән табутны күмү (кремация) урынына итү махсус транспорт чарасы белән башкарыла. Азык-төлек чималын һәм азык-төлек продуктларын ташу өчен кулланыла торган автотранспорттан тыш, үлгән кеше белән табут өчен транспортның башка төрөн куллану рөхсәт ителә. Үлгән кеше белән табутны транспортировкалаганда машина йөртүче тизлек режимын үтәргә, кискен тормозлаулардан акланьрга тиеш. Транспортлау вакытында табутка зыян килмәскә тиеш. 3. Үлгән кеше белән табутны күмү (кремация) урынына кадәр күчерү катафалка-арбаларда, катафалка-носилкаларда, катафалка-чаналарда (елның вакытына карап) башкарыла. 4. Үлгән кеше белән табутны ташыганның соң һәм күмгәннән соң, транспорт мәжбүри рәвештә кулланырга рөхсәт ителгән дезинфекцияләү чаралары белән җыештырылырга һәм эшкәртелергә тиеш.
4	Жирләү (кремация һәм аннан соң көл салынган урна бирү)	1. Жирләү вакытына гаризада күрсәтелгән урында үлгән кеше белән табутны (көл салынган урна) күмү өчен каберлек булуы тәэмин ителергә тиеш. 2. Жирләү өчен каберне казу кулдан яки механик ысул белән башкарыла. Табутны күмгәндә кабер озынлыгы – 2 метрдан да ким булмаска тиеш, киңлеге – 1 метр, тирәнлеге – 2 метр, жир өсте тигезлегеннән табут капкачына кадәр ара-1 метр. Урнаны жиргә күмгәндә кабернең озынлыгы 1 метр, киңлеге 1 метр, жир өсте тигезлегеннән көл савытына кадәр ара 1 метр булырга тиеш. 3. Үлгәннәрне траншея тибындагы кабергә күмү рөхсәт ителми. 4. Россия Федерациясе законнары белән билгеләнгән срокларда Эчке эшләр органнары тарафыннан шәхесләре билгеләнмәгән үлгәннәрне яндыру рөхсәт ителми. 5. Жирләү (көл салынган урнаны күмү) буенча хезмәтләр комплексы күрсәтү: 1) табут капкачын ябу (табут белән күмгәндә генә); 2) табутны (көл салынган урналарны) кабергә

		төшерү; 3) кабер өстенә калкулык ясап каберне күмү; 4) каберенә (үлгән кешенәң фамилиясе, исеме, әтисенәң исеме (соңгысы – булганда); аның туу һәм үлү даталары (мондый мәгълүмат булганда), күмүненәң теркәлү номеры) язылган ритуаль теркәү билгесе кую. 6. Кремация буенча хезмәтләр күрсәтү (шәхесләре Россия Федерациясе законнарында билгеләнгән срокларда Эчке эшләр органнары тарафыннан билгеләнмәгән үлгәннәрдән тыш) гаризаны рәсмиләштергәндә гаризада күрсәтелергә тиеш. Көл салынган урна һәм кремация турында белешмәләр кремациядән соң 24 сәгать узгач бирелә. Урнаны туфрак белән күмү бары тик жиргә генә башкарыла. 7. Жирләгәндә түбәндәгеләр тәмин ителә: 1) күрше жирләү урыннарына кадәр ара кимендә 0,5 метр; 2) күрше каберлекләренәң (киртәләренәң, һәйкәлләренәң, кабер плитәләренәң) сакланышы
--	--	--

Үлгән кешенең тормыш иптәше, якин туганнары, бүтән туганнары йә законлы вәкиле булмаганда яисә алар тарафыннан жирләү мөмкин булмаганда, шулай ук жирләүне башкару бурычын үз өстенә алган башка затлар булмаганда һәм шәхес билгеләнмәгән вафат булганнарны жирләү буенча хезмәтләрнең гарантияләнгән исемлегенә нигезендә түләүсез нигездә күрсәтелә торган хезмәтләрнең сыйфатына таләпләр

№ п/п	Жирләү буенча хезмәтләрнең гарантияләнгән исемлегенә нигезендә күрсәтелә торган хезмәт исеме	Жирләү буенча хезмәтләрнең гарантияләнгән исемлегенә нигезендә күрсәтелә торган хезмәтләрнең сыйфатына таләпләр
1	Жирләү өчен кирәкле документларны рәсмиләштерү	ЗАГС органнарында үлем турында таныклык рәсмиләштерү
2	Тәнне кәфенләү	Үлгән кешенең киеме махсус киём һәм аяк киemenнән тора
3	Каберне һәм күмү өчен кирәкле башка әйберләрне бирү һәм китерү	1. Транспорт чарасы бирү һәм аның белән илтөп житкерү (төяү-бушату эшләрен һәм турыдан – туры үлгән кешенең (алга таба-үлгән кешенең) гәүдәсе (жәсәде) урнашкан урынга кадәр күчөрүне дә кертеп): 1) фабрика шартларында сыйфатлы агачтан эшләнгән агач табут; 2) күмү өчен кирәкле башка әйберләрне: япма-80 х 200 үлчәмле 1 данә; мендәр – 40 х 40 см зурлыктагы 1 данә, аяк киеме; 3) жирләү ритуаль теркәү билгесен. 2. Табут тышлыгында, күмү өчен кирәкле башка әйберләрдә, үлгәннәрне киендерү өчен кирәкле киёмнәрдә күренеп торган кимчелекләр (тишеклар, ертыклар, киселеш) булмаска тиеш.
4	Үлгән кешенең гәүдәсен (жәсәден)	1. Үлгән кеше белән табутны алып чыгу һәм аны махсус транспорт чарасы тукталышына кадәр күчөрү

	зиратка (крематорийга) итү	катафалка-арбаларда, катафалка-носилкаларда, катафалка-чаналарда башкарыла. (ел фасылына карап). 2. Үлгән кеше белән табутны күмү (кремация) урынына итү махсус транспорт чарасы белән башкарыла. Азык-төлек чималын һәм азык-төлек продуктларын ташу өчен кулланыла торган автотранспорттан тыш, үлгән кеше белән табут өчен транспортның башка төрөн куллану рөхсәт ителә. Үлгән кеше белән табутны транспортировкалаганда машина йөртүче тизлек режимын үтәргә, кискен тормозлаулардан акланырга тиеш. Транспортлау вакытында табутка зыян килмәскә тиеш. 3. Үлгән кеше белән табутны күмү (кремация) урынына кадәр күчерү катафалка-арбаларда, катафалка-носилкаларда, катафалка-чаналарда (елның вакытына карап) башкарыла. 4. Үлгән кеше белән табутны ташыганның соң һәм күмгәннән соң, транспорт мәжбүри рәвештә кулланырга рөхсәт ителгән дезинфекцияләү чаралары белән җыештырылырга һәм эшкәртелергә тиеш.
5	Жирләү (кремация һәм аннан соң көл салынган урна бирү)	1. Жирләү вакытына гаризада күрсәтелгән урында үлгән кеше белән табутны (көл салынган урна) күмү өчен каберлек булуы тәэмин ителергә тиеш. 2. Жирләү өчен каберне казу кулдан яки механик ысул белән башкарыла. Табутны күмгәндә кабер озынлыгы – 2 метрдан да ким булмаска тиеш, киңлеге – 1 метр, тирәнлеге – 2 метр, жир өсте тигезлегеннән табут капкачына кадәр ара-1 метр. Урнаны жиргә күмгәндә кабернең озынлыгы 1 метр, киңлеге 1 метр, жир өсте тигезлегеннән көл савытына кадәр ара 1 метр булырга тиеш. 3. Үлгәннәрне траншея тибындагы кабергә күмү рөхсәт ителми. 4. Россия Федерациясе законнары белән билгеләнгән срокларда Эчке эшләр органнары тарафыннан шәхесләре билгеләнмәгән үлгәннәрне яндыру рөхсәт ителми. 5. Жирләү (көл салынган урнаны күмү) буенча хезмәтләр комплексы күрсәтү: 1) табут капкачын ябу (табут белән күмгәндә генә);

	2) табутны (көл салынган урналарны) кабергә төшерү; 3) кабер өстенә калкулык ясап каберне күмү; 4) каберенә (үлгән кешенең фамилиясе, исеме, әтисенең исеме (соңгысы – булганда); аның туу һәм үлү даталары (мондый мәгълүмат булганда), күмүнең теркәлү номеры) язылган ритуаль теркәү билгесе кую. 6. Кремация буенча хезмәтләр күрсәтү (шәхесләре Россия Федерациясе законнарында билгеләнгән срокларда Эчке эшләр органнары тарафыннан билгеләнмәгән үлгәннәрдән тыш) гаризаны рәсмиләштергәндә гаризада күрсәтелергә тиеш. Көл салынган урна һәм кремация турында белешмәләр кремациядән соң 24 сәгать узгач бирелә. Урнаны туфрак белән күмү бары тик жиргә генә башкарыла. 7. Жирләгәндә түбәндәгеләр тәмин ителә: 1) күрше жирләү урыннарына кадәр ара кимендә 0,5 метр; 2) күрше каберлекләрнең (киртәләрнең, һәйкәлләрнең, кабер плитәләренең) сакланышы
--	---